

กระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนอาชีวศึกษา
โดยปฏิบัติการศึกษาผ่านประสบการณ์
The Process of Student Vocational Self Creation though
Experiential Learning Practices

อภิสิทธิ์ ษณะรัตน์¹

E-mail: blessing_aom@yahoo.com

กิตติกร สันคติประภา²

สุรวุฒิ ปัดไธสง³

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ตั้งคำถามต่อความเป็นองค์ประธานของผู้เรียนอาชีวศึกษาว่าแท้ที่จริงแล้วผู้เรียนเป็นองค์ประธานหรือเป็นเพียงผู้ถูกกระทำจากความรู้ภายใต้การจัดการศึกษาแบบอาชีวศึกษา ซึ่งมีเจตจำนงในการรับใช้เศรษฐกิจทุนนิยม วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะเผยให้เห็นถึงกระบวนการในการสร้างตัวตนของผู้เรียนอาชีวศึกษาซึ่งเกิดจากความรู้ที่สร้างความจริงของความเป็นนักเรียนอาชีวศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์เทคโนโลยีของอำนาจ ตามแนวคิดของ มิเชล ฟูโกต์ เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการของอำนาจที่เข้ามากำกับ หรือจัดการกับร่างกายของผู้เรียนอาชีวศึกษาให้กลายเป็นร่างกายที่สยบยอมต่อระบอบแห่งความจริง โดยอาศัยวิธีการเข้าถึงข้อมูลผ่านการใช้เรื่องเล่าจากประสบการณ์ของผู้เรียนที่โดดเด่นจำนวน 11 คน โดยรวบรวมเรื่องเล่าจากการสนทนาเชิงลึก มาใช้วิเคราะห์แก่นสาระ ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการในการสร้างตัวตนของนักเรียนอาชีวศึกษาเกิดจากการเรียนรู้โดยปฏิบัติการการเรียนการสอนผ่านประสบการณ์ ของนักเรียนอาชีวศึกษา กล่าวคือสร้างความเป็นผู้มีทักษะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพที่ถูกกำหนด และความเป็นผู้มีความสามารถระดับเชี่ยวชาญ ซึ่งจากนัยของการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติในกระบวนการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นอาจไม่ได้สะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนในการพัฒนาตนเองเพราะผู้เรียนต้องเรียนตามรูปแบบที่กำหนดในหลักสูตรในระบบการศึกษาผู้เรียนกลายเป็นเพียงแคผู้ถูกกระทำหากแต่ผู้จัดการศึกษาได้ตระหนักในความจริงดังกล่าวจะนำไปสู่การรู้

¹ นิสิตสาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เท่าทันต่อการจัดการศึกษานำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลายต่อไป

คำสำคัญ: การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การศึกษาเรื่องเล่าแบบฟูโกต์เดียน เทคโนโลยีของอำนาจ

Abstract

The main inquiry of this research is whether vocational students are a subject or an object of vocational knowledge through experiential learning dominated by capitalism. Thus, the purpose of this research is to reveal the process of power in creating vocational student's identity. In another word, they are becoming a docile body. Hence, the researcher follows Michel Foucault approach to reveal this process by analyzing technology of power. How it constructs the truth about vocational students. Therefore, Foucauldian approach to narratives is applicable by setting a thematic analysis from 11 outstanding vocational students' experiences and stories. The result shows that the experiential learning process and the experiential instruction in various practicing subjects have transformed, and create vocational students' identity. Being a vocational student, it can be described as a proficient person in a particular vocational profession in accordance with its professional standards, and a specialist. However, it implies that learning and practicing as such may not reflect students' genuine needs and the freedom to develop themselves according to their competency and preferences, but only disciplined through learning curriculum and instructions. If they had realized it, perhaps, it would bring about change in a rethinking of vocational education arrangements to reflect students' differences.

Keyword: experiential learning, a Foucauldian approach to narratives, technology of power

บทนำ

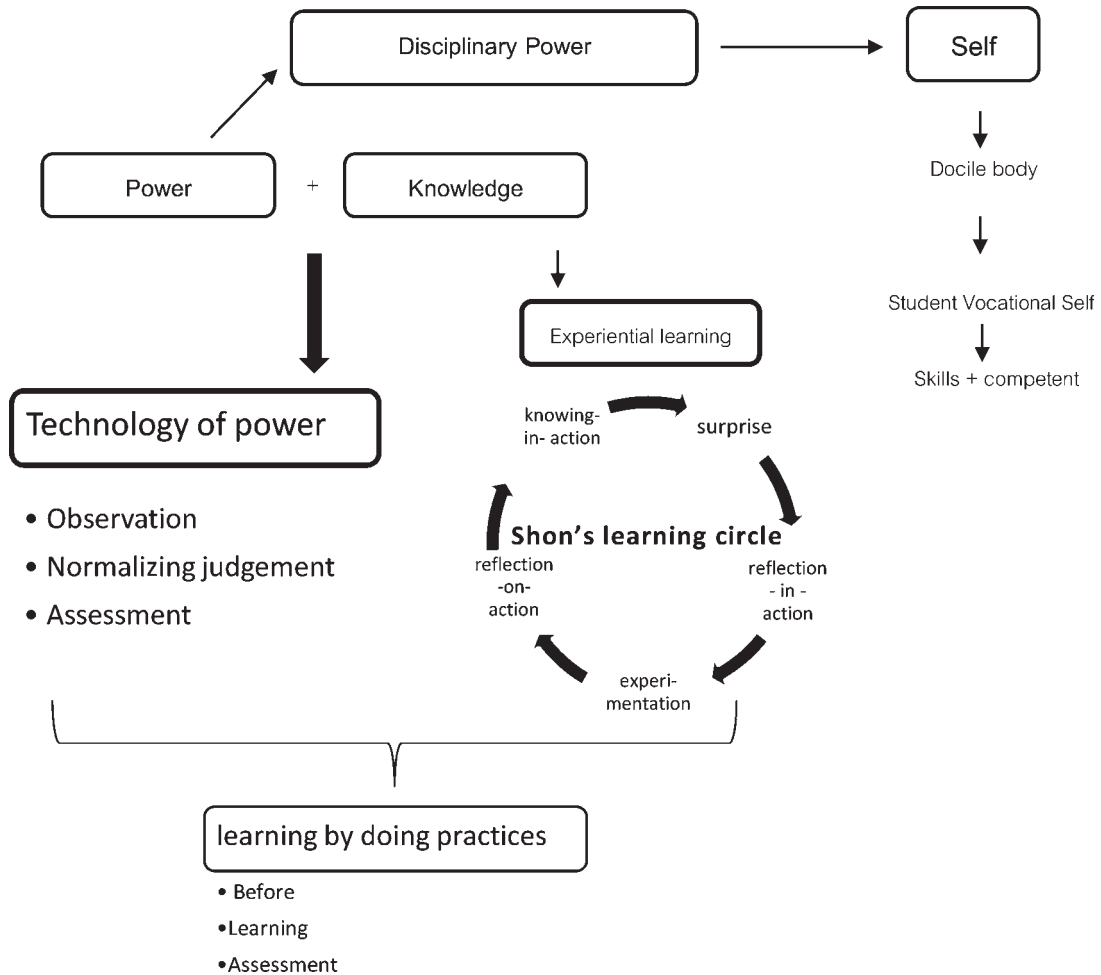
งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดเน้นหรือสนใจในความเป็นตัวตนของผู้เรียนอาชีวศึกษา และกระบวนการในการสร้างตัวตน ที่การศึกษาแบบอาชีวศึกษาได้นำเทคนิคการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ที่ตั้งอยู่บนฐานคิดภววิทยาของปรัชญาแนวคิดแบบปฏิบัตินิยมที่มีทัศนะในเรื่องธรรมชาติของความจริงว่า ความจริงเป็นสิ่งที่มนุษย์ค้นพบด้วยตนเองขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของมนุษย์ซึ่งมีความแตกต่างกัน โลกแห่งความจริงจึงเป็นโลกแห่งประสบการณ์ธรรมชาติของประสบการณ์ เป็นผลที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กล่าวคือระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม (Lewis, 1994, p.4350) อย่างไรก็ตามประสบการณ์ทุกประสบการณ์มิใช่ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดผลในการเรียนรู้ แต่ต้องเป็นประสบการณ์ที่ส่งผลต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการคิดใคร่ครวญ การลงมือกระทำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้กระทำ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลจึงจะเรียกได้ว่าเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ (สมบูรณ์พรธนาภพ, 2525, น.427-424) ดังนั้นเมื่อนำแนวคิดการศึกษาผ่านประสบการณ์นิยมมาใช้จัดการเรียนการสอนแบบอาชีวศึกษา แสดงว่าผู้เรียนเป็นประธานในการศึกษาหาความรู้หรือการที่บุคคลเข้าสู่ระบบการเรียนรู้แบบอาชีวศึกษาเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนเอง หมายความว่าผู้เรียนเป็นผู้เลือกในการเรียนรู้แก่ตนเองหรือเป็นประธานในองค์ความรู้ อาจมิได้เป็นไปตามนั้นก็ได้ เพราะอีกด้านหนึ่ง

เจตจำนงของการศึกษาแบบอาชีวศึกษาประสงค์ที่จะผลิตสร้างคนให้มีทักษะและความสามารถ เพื่อให้กลายเป็นแรงงานตามความต้องการของระบบทุนนิยม โดยมีอำนาจของระเบียบวินัย (discipline power) จากความรู้ผ่านประสบการณ์ทำงานควบคู่กับความจริงที่ปรากฏในสังคม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อว่าจะต้องปฏิบัติตามตนเองในการเรียนรู้ตามวิถีที่กำหนดโดยศาสตร์ของความรู้ ผู้เรียนจึงควบคุมกำกับตนเองและมีทัศนคติความเชื่อ รวมไปถึงแนวคิดในการดำเนินชีวิตตามแนวทางของสาขาอาชีพที่ตนได้เรียนรู้ เรียกได้ว่าเป็นตัวตนแบบสยบยอม (docile body) ที่ผู้เรียนมิได้เป็นอิสระในการพัฒนาตนเองตามพื้นฐานของปรัชญาแนวปฏิบัตินิยมที่ได้นำมาใช้

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยให้เห็นถึงกระบวนการสร้างตัวตนของผู้เรียนอาชีวศึกษาที่เกิดจากความรู้ผ่านประสบการณ์ และศึกษาถึงกระบวนการการทำงานของอำนาจที่อยู่ในกลไกการจัดการศึกษาในสังคมสมัยใหม่ที่อำนาจของความรู้และเทคนิควิธีของอำนาจได้เข้ามาควบคุม ผลิตสร้างตัวตนของผู้เรียน ให้เกิดเป็นแบบหรือรูปแบบที่ผลิตสร้างให้มีลักษณะของทักษะความสามารถตามความต้องการของสาขาอาชีพภายใต้แนวคิดแบบทุนนิยม เพื่อส่งเสริมเกิดความรู้เท่าทันในการเรียนรู้ ที่นำไปสู่ความสามารถในการเลือกและปฏิเสธการปฏิบัติตนเองตามวาทกรรมของสังคมได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

อำนาจวินัย และเทคโนโลยีของอำนาจ ในการสร้างตัวตนแบบสยบยอมของผู้เรียนอาชีวศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดพัฒนาจากวงจรของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์กระบวนการ reflection ของ Donald Alan Schon (กนกวรรณ ศรีรักษา, 2553, น.3) และการตีความแนวคิดของฟูโกต์เตียนในการสร้างผู้เรียนแบบสยบยอม

ในเบื้องต้นของการทำความเข้าใจกรอบแนวคิดทฤษฎี คือการทำความเข้าใจการสร้างตัวตน (self) ซึ่งในที่นี้คือตัวตนของผู้เรียนอาชีวศึกษาซึ่งเป็นผู้มีทักษะและความสามารถโดยตัวตนของผู้เรียนอาชีวศึกษา (student vocational self) มีตัวตนแบบสยบยอมซึ่งมี

ลักษณะของการสร้างตัวตนที่ทำให้เชื่อว่าตนเองเป็นองค์ประธานในการเลือก ซึ่งเป็นกระบวนการที่สร้างให้ผู้เรียนเชื่อว่าตนเองเป็นประธานหรือผู้เลือกในการกระทำ การประพฤติปฏิบัติตนตามความเชื่อในความจริงและความรู้ซึ่งในที่นี้คือความรู้ผ่านประสบการณ์ จากความเชื่อในความ

จริงและความรู้นี้เองทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตามความเชื่อโดยไม่รู้ตัวในการกำกับ ควบคุมตนเองให้ฝึกฝนร่างกายให้มีทักษะทางอาชีพ เช่น ผู้เรียนพิมพ์ดีดที่ต้องกำกับควบคุมให้ตนเองฝึกฝนจนมีทักษะในการพิมพ์สัมผัสตามกระบวนการที่กำหนดในศาสตร์ของความรู้ ในการปฏิบัติดังกล่าว ผู้เรียนเชื่อว่าตนเองเป็นเจ้าของความคิด เจ้าของร่างกาย และเลือกที่จะปฏิบัติ แท้ที่จริงแล้วผู้เรียนเป็นเพียงผู้ถูกกระทำที่กระทำตัวเองทั้งร่างกายและจิตใจ ให้เป็นแรงงานชั้นดีของระบบทุนนิยม

การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นในเรื่องของประสิทธิภาพ ผลแห่งการกระทำความสำเร็จและผลประโยชน์ในการปฏิบัติส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมสามารถสัมผัสจับต้องได้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เริ่มต้นที่การคิด ไตร่ตรอง สู่การทดลองลงมือปฏิบัติและสรุปผลจากการดำเนินงาน โดยมีวงจรการเรียนรู้เริ่มที่ผู้เรียน สะท้อนความรู้จากการกระทำ (reflection knowing-in-action) ซึ่งเกิดขึ้นขณะที่เผชิญกับข้อสงสัย หรือประสบการณ์ที่มีปัญหาที่ก่อให้เกิดความรู้สึกประหลาดใจหรือสงสัย (surprise) นำไปสู่การสะท้อนคิดจากการกระทำ (reflection-in-action) และไปสู่การทดลองแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (experimentation) โดยเปลี่ยนการกระทำหรือการพยายามนำผลลัพธ์ที่เกิดจากการสะท้อนคิดมาปฏิบัติ เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เกิดการคิดใคร่ครวญทบทวนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์ผ่านไปแล้ว (reflection-on-action) โดยลักษณะของวงจรการเรียนรู้

เช่นนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นซ้ำไปซ้ำมาเมื่อเราเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (กนกวรรณ ศรีรักษา, 2553, น.3)

ภายในวงจรการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์นี้เองที่เปิดช่องทางให้เทคโนโลยีของอำนาจแห่งวินัยที่เกิดจากความรู้ ซึ่งมุ่งเน้นการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงผู้เรียนให้เป็นผู้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานตามสาขาอาชีพซึ่งเป็นการจัดประเภท (classification) ผู้เรียน มีการจัดแบ่งร่างกายของผู้เรียนเป็นหน่วยย่อยต่างๆ เพื่อทำการฝึกฝนอย่างละเอียดเฉพาะจุดให้เกิดทักษะที่เป็นอัตโนมัติและศักยภาพให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ดังนั้นความหมายของอำนาจในทัศนะของงานวิจัยชิ้นนี้จึงมองอำนาจ ตามแนวคิดของ Michel Foucault ที่ว่า อำนาจมีลักษณะแบบทวีลักษณะ คือ มีทั้งในส่วนของการกดขี่และกระตุ้นส่งเสริม ไม่ได้มีลักษณะเป็นสิ่งที่อยู่ในสถาบันใดสถาบันหนึ่ง แต่เป็นเทคนิคของยุทธศาสตร์หรือเป็นลักษณะของวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Smart, 2002, p.77) ดังนั้นอำนาจจึงเป็นสิ่งที่สามารถดำรงอยู่ได้ในทุกหนแห่งที่มีความสัมพันธ์ทางสังคม โดยประกอบด้วยเทคโนโลยีของอำนาจ ดังนี้ (ธีรยุทธ บุญมี, 2551, น.56; อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555, น.45-56)

การสังเกตตามลำดับชั้น (hierarchical observation) เป็นเทคนิคของอำนาจในการควบคุมดูแลโดยเชื่อมโยงอำนาจกับการมองเห็น (visibility) เป็นอำนาจที่นำไปสู่การบีบบังคับผู้เรียนให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และวินัยในห้องเรียน การสังเกตตามลำดับชั้นเป็นสิ่งที่

สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในห้องเรียนโดยเกิดขึ้นกับสมาชิกในห้องเรียน เช่น ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เหนืออื่นใดอำนาจของการสังเกตคือการทำให้ผู้เรียนควบคุมตัวเองให้เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมายกติกาการเรียนรู้ตลอดเวลาเพราะเชื่อว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จ การเฝ้าสังเกตตนเองดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการทำงานที่เข้มข้นของอำนาจในการที่ทำให้ผู้เรียนควบคุมบีบคั้นตนเองให้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเอง

การตัดสินความเป็นปกติ (normalizing judgment) เป็นวิธีการของวินัยที่ควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียนให้ปฏิบัติตามมาตรฐานของกลุ่ม ผ่านการกำหนดคุณภาพของชิ้นงาน กลไกของวินัยชนิดนี้ได้รับสิทธิและอำนาจในการลงโทษและให้รางวัล เหล่านี้เป็นยุทธศาสตร์ของอำนาจที่นำเอาบรรทัดฐานหรือความปรารถนาของผู้เรียนมาเป็นเครื่องมือในการกำกับผู้เรียน ซึ่งในปฏิบัติการเรียนการสอนได้มีการสร้างค่ามาตรฐานหรือบรรทัดฐานจากสมาชิกในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนต้องพัฒนาความสามารถตนเองให้ทัดเทียมกับสมาชิกคนอื่น ๆ

การวัดและประเมิน (examination) เป็นกลไกของวินัยที่แสดงให้เห็นถึงการซ้อนทับกันของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความสัมพันธ์ของความรู้ และเป็นกรรวมเทคนิคของการสังเกตกับการตัดสินความเป็นปกติเข้าด้วยกัน ซึ่งสายตาของความเป็นมาตรฐานในการตรวจวัดมีอำนาจในการจำแนก การกระจาย ลงโทษ และการจัดแบ่งประเภทของผู้เรียนในสถานศึกษา

รูปแบบของการทดสอบสะท้อนอำนาจที่ทำให้ผู้เรียนเป็นเสมือนวัตถุ (objects) ที่ถูกกระทำ กล่าวคือ ในการที่ผู้เรียนจะผ่านเกณฑ์การประเมินหรือผ่านการตรวจสอบตามข้อกำหนดของหลักสูตร ผู้เรียนจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความสามารถผ่านการประเมิน ซึ่งอีกด้านหนึ่งของการพัฒนาดังกล่าว กลไกของวินัยในการประเมินทำให้ผู้เรียนต้องควบคุมตนเองให้เกิดการฝึกฝน ปฏิบัติกิจกรรมหรือกระทำซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดทักษะและความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมได้ แสดงให้เห็นว่าตัวตนของผู้เรียนมิได้มีอิสระในการเรียนรู้อย่างแท้จริง แต่พวกเขาถูกกำกับ ควบคุมด้วยเทคนิคของอำนาจ

ภายในปฏิบัติการเรียนการสอนได้เปิดช่องทางให้เทคนิควินัยของอำนาจทำงานในการกำกับควบคุมผู้เรียนให้มีทักษะและความสามารถ ซึ่งทักษะและความสามารถที่เกิดขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกคนที่เข้าสู่รูปแบบของการเรียนรู้ที่ถูกจัดไว้ เช่น กรณีของผู้เรียนสาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจซึ่งเชื่อว่าการที่ตนเองจะประสบความสำเร็จเป็นผู้มีความสามารถในการพิมพ์สัมผัสจะต้องปฏิบัติตามกระบวนการในการเรียนการสอนวิชาพิมพ์ดีดเบื้องต้นที่ศาสตร์ความรู้ในการพิมพ์สัมผัสกำหนดให้ฝึกฝนร่างกายส่วนต่างๆ ของผู้เรียน เช่น การวางนิ้ว การนั่ง ความสัมพันธ์ของการเคลื่อนไหวระหว่างนิ้วกับแป้นพิมพ์ การกำหนดของความรู้ดังกล่าวทำให้เทคโนโลยีของอำนาจในการสังเกตจับจ้องทำงาน กล่าวคือ ทำให้ผู้เรียนต้องสังเกตร่างกายของตนเองอย่างละเอียดถี่ถ้วน

ตลอดเวลาว่าปฏิบัติตามกำหนดของศาสตร์ ความรู้หรือไม่ หากพบข้อบกพร่อง ก็ต้อง วิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไข และนำแนวทาง นั้นไปทดลองปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น ซ้ำไปซ้ำมา เป็นไปตามลักษณะของวงจรการ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เห็นได้ว่าอำนาจ ของการสังเกตและการจับจ้องทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพในวงจรการเรียนรู้ เทคนิคของ อำนาจนี้เองที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในตัวผู้เรียน ดังนั้น การเกิดขึ้นของทักษะและ ความสามารถของผู้เรียนหรือความเป็นตัวตน ของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่ถูกผลิตสร้างขึ้นโดยการ กำหนดของศาสตร์และหลักสูตรความรู้

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของงาน วิจัยที่ต้องการค้นหากระบวนการสร้างตัวตน และความเป็นตัวตนของผู้เรียนอาชีวศึกษา ผู้ วิจัยได้เลือกวิธีการศึกษาเรื่องเล่าแบบฟูโกต์เตียน (Foucauldian approach to narratives) ซึ่ง เป็นวิธีคิดหลังโครงสร้างนิยม (post-structur- alism) โดยนำเรื่องเล่ามาเป็นปรากฏการณ์ใน การวิเคราะห์ข้อมูลในการอธิบายปรากฏการณ์ เหตุการณ์และความสัมพันธ์ของอำนาจที่ทำงาน อยู่ภายในบริบทของสังคม โดยมุ่งในการวิเคราะห์ ให้เห็นถึงอำนาจความรู้ และการสร้างความจริง ผ่านเทคโนโลยีของอำนาจวินัยซึ่งในงานวิจัย ชั้นนี้คือ อำนาจวินัยจากการศึกษา

วิธีการศึกษาแบบเรื่องเล่า ให้ความสำคัญ กับปัจเจกหรือบุคคล ในการค้นพบ ค้นหาการ นิยามตนเอง และเปิดพื้นที่ให้เห็นถึงความแตก

ต่างของสถานภาพที่หลากหลายของผู้เรียน อาชีวศึกษาได้อย่างเป็นจริง และสามารถสะท้อน ความสลับซับซ้อนที่เกิดจากอารมณ์ความรู้สึก ของผู้เรียนได้ ขณะที่การวิเคราะห์อำนาจตาม แนวคิดฟูโกต์เตียน ได้ทำหน้าที่ในการเผยให้เห็นอำนาจ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และเทคนิค วิธีของอำนาจที่เกิดจากความรู้ผ่านปฏิบัติการ เรียนการสอนและวาทกรรมอาชีวศึกษา เพื่อ ศึกษาการทำงานของอำนาจ ความรู้ ความจริงที่ เกิดขึ้น ผลิตซ้ำ และแพร่กระจายในสังคม ส่ง ผลให้บุคคลเกิดความเชื่อซึ่งนำไปสู่การยอมรับ ความศรัทธา และการกำกับตนเองทั้งร่างกาย และความคิด ให้ปฏิบัติตามเจตจำนงของความรู้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการผลิตสร้างตัวตนแบบสยบ ยอมของนักเรียนอาชีวศึกษา

ทัศนะของการวิเคราะห์เรื่องเล่าแบบ ฟูโกต์เตียนเชื่อว่า ความจริง ความรู้เป็นสิ่งที่ สร้างประชากร หรือบุคคล (subject) ดังนั้นวิธี วิจัยนี้จึงมุ่งไปที่การทำความเข้าใจเรื่องเล่าผ่าน แรกกดดันของวาทกรรมอำนาจ และความรู้จาก ประสบการณ์ ที่นำไปสู่การผลิตสร้างตัวตนของ ผู้เรียนอาชีวศึกษา สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการ ใช้วิธีการศึกษาแนวทางนี้คือ การมุ่งความสนใจ ไปที่การเปิดเผยให้เห็นสิ่งที่ถูกปกคลุมอยู่ใน ธรรมเนียมปฏิบัติหรือวิธีการปฏิบัติทั่วไปของ บุคคล โดยแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตัวของ บุคคลซึ่งเกิดจากวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นในอดีต (Tamboukou, 2003, p.12) ตั้งแต่เริ่มเรียน ในชั้นปีที่หนึ่งจนจบหลักสูตรการศึกษา

สนามวิจัยและแนวทางการวิเคราะห์ สนามวิจัย (field) ของการศึกษานี้คือ ระบบ

ความสัมพันธ์ของการศึกษาที่ได้นำการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์มาใช้ในการจัดการศึกษา โดยผู้วิจัยได้เลือกหลักสูตรอาชีวศึกษาในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) และเลือกสถาบันอาชีวศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่จัดหลักสูตรการศึกษาภาคปกติและทวิภาคี ผู้วิจัยได้เลือกสาขาวิชาช่าง ได้แก่ สาขาช่างไฟฟ้าระบบปกติ สาขาวิชาการพิมพ์ระบบทวิภาคี และประเภทวิชาพาณิชยกรรม สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจระบบปกติ และสาขาค้าปลีก ระบบทวิภาคี เนื่องจากทั้งสี่สาขาเป็นตัวอย่างที่สะท้อนการนำเทคนิควิธีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์มาใช้อย่างชัดเจนและมีรูปแบบในการเรียนรู้ การสร้างทักษะ และการฝึกฝน ที่แตกต่างกันรวมถึงเรื่องวิธีการจัดรูปแบบหลักสูตรการเรียนรู้แบบปกติและการเรียนแบบทวิภาคี ในการเลือกบุคคลผู้วิจัย ได้ใช้หลักการเลือกเชิงทฤษฎี(theoretical sampling) โดยพิจารณาจากกลุ่มนักศึกษาอาชีวศึกษาซึ่งเป็นผู้มีความโดดเด่นในการศึกษา จำนวน 11 คน เป็นตัวแทนของนักเรียนอาชีวศึกษาที่ปฏิบัติตามอำนาจของความจริงที่ปรากฏขึ้นในสังคมเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิควิธีการสนทนาตามแนวทางของเรื่องเล่าสัมภาษณ์ระดับลึก (in-depth interview) โดยแนวคำถามเป็นคำถามปลายเปิดแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure interview) ที่ครอบคลุมแนวคิดทฤษฎี และสามารถสะท้อนความรู้ประสบการณ์ของตนเองจากปฏิบัติการในการเรียนการสอนได้

ตัวตนของนักเรียนอาชีวศึกษาจากการผลิตสร้างของอำนาจ ความรู้ ความจริง

ภายใต้กระบวนการทำงานของอำนาจความรู้ผ่านประสบการณ์ในปฏิบัติการเรียนการสอนในห้องเรียนอาชีวศึกษา นำไปสู่การสร้างตัวตนของผู้เรียนคือ ตัวตนของผู้มีทักษะเชิงอาชีพตามสาขาอาชีพในการเรียนรู้ เป็นตัวตนของผู้เรียนอาชีวศึกษาที่เกิดขึ้นจากปฏิบัติการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้พื้นฐานตามสาขาอาชีพโดยแต่ละสาขาอาชีพมีการสร้างทักษะที่แตกต่างกัน โดยมีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นในแต่ละสาขา เช่น

ตัวตนแบบผู้มีทักษะคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ผู้ที่เข้าสู่ระบบการเรียนของแผนกคอมพิวเตอร์ จะต้องเป็นผู้มีความเข้าใจหลักการและกระบวนการทำงานของคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สามารถใช้และดูแลระบบคอมพิวเตอร์พื้นฐาน ทำการเชื่อมต่อและใช้งานระบบเครือข่ายในการปฏิบัติงานได้ และสามารถเขียนโปรแกรมธุรกิจขนาดเล็กรวมถึงโปรแกรมสำเร็จรูปในงานธุรกิจได้ ขณะที่สาขางานไฟฟ้าได้ผลิตสร้างให้ผู้เรียนมีลักษณะ**ตัวตนแบบผู้มีทักษะงานไฟฟ้า** ตัวตนเช่นนี้ผู้เรียนไฟฟ้าจะต้องมีความสามารถในการใช้เครื่องมือช่างอย่างถูกต้อง เลือกวัสดุไฟฟ้าได้อย่างเหมาะสม และมีความเข้าใจในหลักการทำงานของไฟฟ้ากระแสตรงกระแสสลับ การติดตั้งซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้าทั่วไปได้ ในปฏิบัติการเรียนการสอนของแผนกวิชาสาขาการพิมพ์ได้ผลิตสร้าง**ตัวตนแบบผู้มีทักษะอาชีพช่างพิมพ์** ซึ่งผู้เรียนต้องเป็นผู้ที่ดำเนินการในการเลือกวัสดุงานให้เหมาะสมกับงานพิมพ์ได้ และสามารถ

ปฏิบัติงานตามกระบวนการในงานพิมพ์แต่ละชนิดได้ พร้อมทั้งต้องทำการออกแบบผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ตามความต้องการของสถานประกอบการได้ นอกจากตัวตนสามแบบข้างต้นจากการศึกษาข้อมูล สุดท้ายคือ **ตัวตนแบบผู้มีทักษะสาขาค้าปลีก** เมื่อผู้เรียนแผนกพาณิชยกรรมสาขาค้าปลีกจบการศึกษา เบื้องต้นผู้เรียนต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในการดำเนินกิจกรรมธุรกิจสามารถใช้คอมพิวเตอร์เพื่องานอาชีพ มีทักษะในการจัดทำบัญชี ตลอดจนมีทักษะพื้นฐานในการนำเสนอสินค้าและทักษะการขาย

นอกจากตัวตนแบบผู้มีทักษะตามสาขาอาชีพแล้ว ปฏิบัติการในการเรียนการสอนผนวกกับความต้องการหรือเจตจำนงของการศึกษาซึ่งถูกกำกับควบคุมด้วยระบบทุนนิยมที่ผลักดันให้ผู้เรียนต้องมีความสามารถที่แตกต่างจากผู้อื่นเพื่อนำไปสู่โอกาสที่ดีกว่าในการประกอบอาชีพ กับผู้เรียนคนอื่นๆ ในสาขาเดียวกัน ผู้เรียนต้องเป็นผู้มีความสามารถระดับเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพของตน จึงพบว่านอกจากตัวตนแบบผู้มีทักษะตามสาขาอาชีพแล้ว ผู้เรียนต้องพัฒนาตนเองให้เหนือกว่าผู้อื่น เป็นตัวตนของผู้มีความสามารถในระดับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแต่ละสาขามีลักษณะของความเป็นตัวตนตามสาขาอาชีพดังนี้ สาขาคอมพิวเตอร์ตัวตนในระดับผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับในกลุ่มผู้เรียนและผู้สอนอาชีวศึกษาคือผู้ที่มีคุณลักษณะที่เรียกว่า **เซียนคอมพิวเตอร์** กล่าวคือ มีความสามารถในการประยุกต์และเชื่อมโยงโปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐานต่างๆ ในการทำงานให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสถาน

ประกอบการได้ ควบคู่ไปกับมีความสามารถซ่อมแซมปรับปรุงอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์มีความรู้สามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ขณะที่ลักษณะตัวตนของผู้มีความสามารถระดับเชี่ยวชาญในงานช่างไฟฟ้าต้องมีลักษณะที่สามารถนำความรู้ทักษะที่ได้จากการฝึกปฏิบัติงานไฟฟ้าจากสถานศึกษามาต่อยอดกับความรู้จากการประกอบธุรกิจของครอบครัวหรือนำมาใช้ในสถานประกอบการได้อย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ จึงจะเรียกได้ว่าเป็น **ช่างไฟมืออาชีพ** ในส่วนของแผนกสาขางานพิมพ์ ตัวตนของผู้เรียนที่เรียกว่าตัวตนแบบผู้ที่มีความสามารถระดับเชี่ยวชาญได้ถูกเน้นไปที่ความสามารถในเรื่องของการออกแบบสร้างสรรค์กล่าวคือ ผู้เรียนต้องสามารถประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสามารถสร้างสรรค์ออกแบบงานพิมพ์ได้ตามความต้องการของสถานประกอบการ มีความคิดสร้างสรรค์ทันสมัย และสามารถเชื่อมโยงการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ ลักษณะตัวตนของผู้เรียนงานพิมพ์ที่มีตัวตนแบบผู้เชี่ยวชาญในงานพิมพ์จึงเป็นตัวตนแบบ**นักออกแบบผู้สร้างสรรค์** และตัวตนแบบผู้มีความสามารถในระดับเชี่ยวชาญซึ่งเป็นที่ยอมรับในกลุ่มผู้เรียนอาชีวศึกษาแผนกพาณิชยกรรมสาขางานค้าปลีกคือตัวตนแบบ**ยอดนักขาย** ซึ่งผู้เรียนที่มีความสามารถในระดับเชี่ยวชาญ ต้องเป็นผู้มีความสามารถนำเสนอสินค้าและสามารถทำยอดในการจำหน่ายสินค้าได้ตรงตามเกณฑ์ระดับสูงที่กำหนดของสถานประกอบการได้

กระบวนการสร้างตัวตนของผู้เรียน

อย่างไรก็ตามในการสร้างตัวตนของผู้เรียนอาชีวศึกษาในส่วนที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมการเรียนการสอนในแต่ละสาขา ซึ่งมีหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นตัวกำหนดให้ผู้เรียนเข้าสู่ระบบของการเรียนรู้ โดยเน้นการปฏิบัติและทดลองผลิตชิ้นงาน จากการศึกษากระบวนการในการเรียนการสอนพบว่า พฤติกรรมการดังกล่าวมีโครงสร้างของการเรียนรู้ที่เข้ามากำกับผู้เรียนให้ปฏิบัติตามแนวทางของความรู้ ซึ่งถ้าผู้เรียนต้องการที่จะมีทักษะและความสามารถ ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตนเองตามแนวทางของความรู้ นั้น เช่น การเรียนการสอนสาขาคอมพิวเตอร์ ผู้เรียนที่ต้องการมีตัวตนแบบผู้มีทักษะความสามารถทางอาชีพในสาขาวิชา จะต้องฝึกหัดฝึกฝนตนเองตามสาขาวิชาต่างๆ ให้ได้ เช่น วิชาพิมพ์ดีดภาษาไทย ความรู้ของศาสตร์ดังกล่าวได้กำหนดขั้นตอนในการเรียนรู้เพื่อสร้างทักษะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ผู้เรียนที่ต้องการมีทักษะดังกล่าว จึงต้องปฏิบัติตามกระบวนการภายใต้การปฏิบัติตามกระบวนการเรียนการสอนสะท้อนให้เห็นการทำงานของอำนาจวินัยทั้งสาม ได้แก่ การสังเกตตามลำดับชั้น การตัดสินใจความเป็นปกติ และการประเมินอำนาจวินัย ซึ่งทั้งสามได้ทำงานผ่านพฤติกรรมการเรียนการสอนโดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนในภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และการประเมิน

1. ก่อนการเรียนรู้ ฐานความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละคนอาจมีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ไม่เท่ากัน แต่จากจุดประสงค์ของรายวิชาซึ่งกำหนดให้ผู้เรียน

ทุกคนต้องมีความสามารถและผ่านเกณฑ์ของรายวิชา ดังนั้นเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการศึกษาวิชา ทำให้ผู้เรียนต้องตรวจสอบตนเองถึงพื้นฐานความรู้ที่ตนเองมีอยู่และเนื้อหารายละเอียดของวิชา มีเนื้อหาใดที่ตนคิดว่ายากหรือง่าย เคยรู้จักมาบ้างหรือเริ่มมองหาเพื่อนที่เก่งเพื่อจะได้เป็นที่ปรึกษาหรือสอบถามในเรื่องที่ทำไม่ได้ เรื่องที่ไม่เข้าใจ บางครั้งผู้เรียนอาจมีความสามารถเป็นพื้นฐานอยู่บ้าง กรณีดังกล่าวนี้ผู้เรียนจะวางแผนในใจว่า วิชานี้ไม่ยากแต่ต้องทำให้ดี ให้เก่ง มีผลการเรียนที่สูงและก้าวหน้ากว่าคนอื่น ๆ

2. การจัดการเรียนการสอนเนื้อหาที่เป็นหลักการหรือทฤษฎี แม้ว่าจะเป็นวิชาที่เน้นการปฏิบัติแต่ก่อนจะลงมือปฏิบัติให้ได้ผลดี ผู้เรียนต้องศึกษาหลักการหรือทฤษฎี หรือแนวปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการลงมือทำจริง ผู้เรียนต้องเข้าใจแนวปฏิบัติตามแนวการเรียนการสอนสำหรับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ซึ่งเน้นผู้เรียนให้เป็นผู้ตระหนักรู้และสร้างให้เป็นผู้มีความสามารถเรียนรู้หลักการหรือทฤษฎีเดียวกับวิชาพิมพ์ดีดภาษาไทยโดย

2.1) เตรียมอ่านเนื้อหาที่ดูได้จากรายละเอียดของรายวิชาที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ มีกรณีที่ผู้เรียนเห็นว่าจากประสบการณ์เรียนที่ผ่านมาของตน หากต้องการให้คะแนนดีหรือประสบผลสำเร็จในวิชาใดๆ แล้วนั้น ต้องทำการเตรียมตัวล่วงหน้าโดยการอ่านหรือหาข้อมูลมาก่อน เพื่อสร้างความคุ้นเคย ผู้เรียนค้นเอกสารทำความเข้าใจด้วยตนเอง และบางครั้งหากไม่เข้าใจก็จะถามเพื่อน และจดจำประเด็นเนื้อหาต่างๆ ไว้

การเตรียมเช่นนี้เป็นความเชื่อที่ได้เห็นตัวอย่างมาจากรุ่นพี่ที่เรียนเก่งหรือผลการเรียนดี ประกอบกับประสบการณ์ส่วนตัวที่เคยเห็นมาก่อน อันเป็นการกระทำที่ให้เกิดความมั่นใจว่าเมื่อถึงเวลาเข้าชั้นเรียนจริง การเตรียมจะทำให้เกิดความมั่นใจหรือการเรียนรู้ได้มาก

2.2) การตั้งใจเรียนในชั้นเรียน ขณะอาจารย์ทำการสอนเป็นการปฏิบัติที่เกิดจากความเข้าใจและเป็นความจริงที่เรียนรู้จากประสบการณ์ว่าการเป็นผู้เรียนที่มีความตั้งใจเรียนนั้นจะทำให้ผลการเรียนดี โดยเฉพาะในการเรียนวิชาปฏิบัติ นอกจากเตรียมตัวก่อนเข้าเรียนแล้ว ต้องตั้งใจฟังหลักการอันเป็นแนวคิดที่จะนำไปเป็นแนวทางประยุกต์ใช้ในขณะฝึกปฏิบัติ ซึ่งผู้สอนจะบรรยาย อธิบาย เสนอรายละเอียดต่างๆ ในบางหัวข้ออาจมีการใช้สื่อการเรียนการสอน ที่ทำให้เข้าใจง่ายขึ้นระหว่างการเรียนนั้น การตั้งใจเรียนคือสิ่งสำคัญ คือการมีสมาธิหรือการติดตามเรื่อง การคิดตามในส่วนที่อาจจะถาม ไม่ปล่อยให้เกิดความสงสัยในหลายๆ จุด จนนำไปสู่การเรียนรู้ไม่รู้เรื่อง

2.3) การทบทวนเนื้อหาหลังการเรียน หลังจากการเรียนบางครั้งผู้เรียนได้รับมอบหมายงานใหม่ให้ทำแบบฝึกหัดเป็นการบ้าน หรือการให้อ่านเพิ่มเติม การทบทวนเนื้อหาเป็นสิ่งที่นักเรียนผู้เรียนดีทั้งหลายมักจะทำกัน เพราะการเรียนในชั้นเรียนมีช่วงเวลาจำกัด อาจารย์อาจสอนเร็ว ฟังไม่ชัดเจนเพียงพอ หากจะถามก็มีอาการเกรงใจผู้เรียนคนอื่นๆ ในชั้นเรียน ในส่วนนี้คิดว่าพอจะมาหาความเข้าใจในภายหลังได้ และจะมีการทบทวนเนื้อหาทั้งหมดจนเกิดความ

เข้าใจอย่างถ่องแท้

การทำแบบฝึกหัดเป็นการทดสอบในเบื้องต้นหลังจากได้เรียนมา ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ตั้งใจเรียนเพื่อให้สามารถทำแบบฝึกหัดได้ หากยังทำไม่ได้ต้องทบทวนสิ่งที่เรียนมาจนสามารถทำแบบฝึกหัดได้ อันเป็นการบังคับตนเองให้เข้าไปสู่เกณฑ์การวัด แนวทางนี้ผู้สอนได้วัดการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าอยู่ในระดับใด

3. การลงมือปฏิบัติหรือสามารถทำได้ จากการทำจริงเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งผู้เรียนจะสามารถทำได้ ตัวอย่างเช่น ในกรณีการเรียนการสอนพิมพ์ดีดพบว่า ในขณะที่ปฏิบัติการเรียนรู้ ผู้เรียน มีการไต่รตรงจากการเรียนหลักการหรือทฤษฎี เช่น ในชั้นเรียนการสอนพิมพ์ดีดภาษาไทย ผู้เรียนจะได้รับการสอนพิมพ์ดีดให้เข้าใจกระบวนการพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ พิมพ์แบบสัมผัส การวางมือ (นิ้ว) การนั่ง การควบคุมตำแหน่งและท่าทางของอวัยวะต่างๆ เมื่อลงมือหัดฝึกพิมพ์ ผู้เรียนลองปฏิบัติตามแนวทางที่ได้ฟังการอธิบายและการสาธิตให้ดู ผู้เรียนจะผ่านการสังเกตและการจดจำรายละเอียดขั้นตอนการวางมือ การใช้สายตากรดนิ้วตามแป้น ต้องฝึกให้ได้ว่านิ้วใดอยู่ในตำแหน่งใดโดยสายตาคงต้องไม่หันไปดูแป้นพิมพ์ การนำหลักการมาปฏิบัตินี้ผู้เรียนจะไม่สามารถทำได้เลยหากไม่เป็น ผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง พร้อมกับการคิดทบทวนระหว่างการฝึกว่าสิ่งที่ตัวเองปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการจัดวางร่างกายให้อยู่ในระยะห่างจากแป้นพิมพ์ ผู้เรียนจะดูกำกับให้ตนเองทำให้ถูกต้องตามหลักการพิมพ์ดีดแล้วต้องพิมพ์แบบสัมผัสซึ่งเป็นการฝึกไป

ทบทวนไปว่าขณะนี้สามารถพิมพ์สัมผัสได้มากน้อยเพียงใด ทำให้ต้องสังเกตตนเองตั้งแต่ชั่วโมงแรก ๆ จนกระทั่งผ่านไปตามระยะเวลาที่ผู้เรียนสามารถทำได้ ในระยะนี้ของการพิมพ์ดีดเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนหลายคนมองว่าหากไม่ยึดตามหลักการที่เป็นแนวทางแล้วจะไม่สามารถทำได้ และต้องตั้งสมาธิ ต้องตั้งใจ อดทน ฝึกฝน ตรวจสอบการกระทำของตนว่าบกพร่องจุดใด เช่น การยกนิ้วกดแป้นตัวหนังสือยังไม่คล่องผิดอยู่เป็นประจำที่นิ้วอะไร ตัวหนังสือนั้นหมายความว่าระหว่างการฝึกต้องมีการเอาใจใส่ ต้องฝึกซ้ำบ่อยๆ ผ่านไปไม่ได้ และการฝึกปฏิบัติตนเองอยู่ตลอดเวลา ประเมินดูตามสมรรถภาพการพิมพ์ดีดตนเองว่าเป็นไปตามหลักการและตามเพื่อน ๆ ทนหรือไม่

การประเมินและการทดสอบระหว่างเรียนรู้ในหลักการของการพิมพ์สัมผัสได้กำหนดวัดคุณสมบัติของการพิมพ์สัมผัส โดยวัดความเร็วและความแม่นยำผ่านการกำหนดของเวลา การกำหนดดังกล่าวนำไปสู่การที่ผู้เรียนต้องทำการฝึกฝนทบทวน และประเมินความสามารถของตนเองก่อนทำการทดสอบจริง ในผู้เรียนบางคนเริ่มโดยการทดลองจับเวลาในการพิมพ์ประสมคำ โดยขณะที่ทำการพิมพ์ได้ทำการสังเกตความคล่องของการเคลื่อนนิ้วกับแป้นพิมพ์ไปด้วย หลังจากการทดสอบเมื่อพบว่าตนเองยังไม่สามารถพิมพ์ประสมคำได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้เรียนจะกลับไปฝึกพิมพ์ซ้ำในจุดที่สังเกตพบว่ามีผิดพลาด จนรู้สึกว่าจะเกิดความคล่องในการเคลื่อนนิ้วมากขึ้น จากนั้นผู้เรียนได้ทำการประเมินทดสอบตนเองใหม่ เป็นเช่นนั้นจนผู้เรียน

ประเมินตนเองผ่านการทดสอบ ในผู้เรียนบางคนถึงแม้จะพิมพ์ประสมคำได้ตามจำนวนที่กำหนด แต่ก็ยังคงฝึกพิมพ์ซ้ำๆ โดยลดช่วงเวลาลง ซึ่งการกระทำดังกล่าวได้สร้างความมั่นใจให้แก่ตัวผู้เรียนเมื่อต้องรับการทดสอบจากผู้สอน จะเห็นได้ว่าการเฝ้าสังเกตและการประเมินตนเองและการฝึกฝนตนเองซ้ำๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะและความสามารถตามการกำหนดของศาสตร์และความรู้

4. การประเมินและการทดสอบ การทบทวนและฝึกฝนเพื่อให้เกิดทักษะ ความสามารถและความชำนาญ วิชาพิมพ์ดีดไทยเป็นวิชาพื้นฐานที่ผู้เรียนจะต้องนำความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ไปต่อยอดในการเรียนรู้วิชาอื่นๆ ซึ่งผู้เรียนเชื่อว่าการเป็นผู้มีทักษะในงานพิมพ์ที่แม่นยำและรวดเร็วจะช่วยให้ตนเองสามารถผลิตชิ้นงานในวิชาอื่นๆ ได้ และนำไปสู่การผ่านการทดสอบวิชาที่ต้องมีการป้อนข้อมูลสู่คอมพิวเตอร์ จึงทำให้ผู้เรียนยังคงมีการทบทวนและฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอในการพิมพ์ดีด นอกจากนั้น ผู้เรียนบางคนมักจะเกิดการเฝ้าสังเกตตนเองอย่างอัตโนมัติเมื่อพิมพ์งานทำให้เมื่อพบข้อผิดพลาดขณะพิมพ์ จะนำความผิดพลาดที่เกิดขึ้นมาแก้ไขและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ และในผู้เรียนบางคนพบว่ามีการนำเอกสารการเรียนในวิชาอื่นๆ มาฝึกหัดพิมพ์เป็นประจำ เพราะเชื่อว่าการฝึกพิมพ์เป็นประจำจะทำให้ทักษะและคุณภาพการพิมพ์ของตนเองคงอยู่

นอกจากนั้น จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ภายใต้กระบวนการในการสร้างตัวตนของผู้เรียน

อาชีวศึกษาซึ่งพื้นที่ของปฏิบัติการเรียนรู้ถูกอำนาจของวินัยเข้ามาแทรกแซง ผู้เรียนบางกลุ่มมิได้ยอมจำนนต่ออำนาจของความรู้ แต่มีผู้เรียนจำนวนไม่น้อยพยายามจะค้นหาแนวทางในการฝึกฝนหรือสร้างทักษะตามความถนัดของตนเอง เช่น กรณีของกิจ นักเรียนแผนกช่างไฟฟ้า ผู้ต้องผลิตหัวค้อนในการเรียนวิชาเครื่องมือช่าง โดยในหลักสูตรกำหนดท่าทางที่ถูกต้องในการควบคุมร่างกายตนเองสำหรับการตะไบแต่งเหล็กให้เป็นหัวค้อน เช่น ระยะเวลาการก้มการเงยการใช้เท้า นำ ลักษณะของการเคลื่อนไหวร่างกายเบื้องต้นผู้เรียนพยายามที่จะจัดการตนเองให้ทำเช่นนั้น แต่เมื่อกระทำแล้วผู้เรียนหลายคนพบว่าตนเองไม่สามารถที่จะทำงานได้อย่างมีความสุขและผลิตชิ้นงานให้ได้ตามข้อกำหนด ผู้เรียนบางคนจึงเลือกที่จะปรับเปลี่ยนท่าทาง เปลี่ยนกระบวนการในการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถผลิตชิ้นงานได้ตามข้อกำหนด ซึ่ง ณ จุดนี้ สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าตัวผู้เรียนเองก็มีการแข่งขันมิได้สยบยอมต่อความรู้เสียทีเดียว การพยายามค้นหาแนวทางของตนเองถือได้ว่าเป็นการพยายามต่อต้านการกำหนดของความรู้ นั้น ถึงอย่างไรก็ตามการต่อต้านนั้นก็มีอาจได้ชัยชนะจากการกำหนดของอำนาจวินัยของความรู้ เพราะสุดท้ายผู้เรียนต้องผลิตชิ้นงานให้ได้ตามข้อกำหนดของการศึกษาอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้

บทสรุปและอภิปราย

จากการนำตัวอย่างปฏิบัติการเรียนรู้ในการเรียนการสอนวิชาพิมพ์ดีดและวิชาอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นการทำงานของอำนาจวินัยทำให้

เทคโนโลยีของอำนาจซึ่งได้แก่ การสังเกตตามลำดับชั้น การตัดสินความเป็นปกติ และการประเมิน เข้ามาทำงานโดยการกำกับให้ผู้เรียนต้องมีวิถีปฏิบัติให้เป็นไปตามรูปแบบของความรู้ โดยต้องฝึกฝนให้ตนเองพัฒนาทักษะความสามารถตามเกณฑ์การประเมิน เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตนเอง เป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันให้ผู้เรียนต้องจัดการตนเองไปสู่ความเป็นผู้มีทักษะและความสามารถตามเกณฑ์ที่กำหนด สะท้อนให้เห็นถึงการถูกควบคุมจากอำนาจของความรู้และความจริง ซึ่งเรียกได้ว่าเกิดขึ้นในทุกอณูของช่วงชีวิตการศึกษา ซึ่งถ้ามองแบบผิวเผินทั่วไปจะพบว่าการปฏิบัติดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยอมรับว่าเป็นปกติของการเรียนหนังสือ แต่หากพิจารณาในอีกมิติหนึ่งจะพบว่าความเป็นปกตินี้ถูกปกคลุมด้วยอำนาจจากศาสตร์ความรู้ และวาทกรรมความจริงในการศึกษาแบบอาชีวศึกษา ดังนั้นในการจัดหลักสูตรการศึกษาแบบอาชีวศึกษาที่นำเทคนิคการเรียนรู้อันผ่านประสบการณ์มาใช้ในปฏิบัติการเรียนการสอน ควรเปิดช่องทางให้เกิดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามความสามารถแบบรายคนควบคู่กับการส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการสรรค์สร้างรูปแบบแนวทางการประกอบอาชีพแก่นักเรียนอาชีวศึกษา แทนการมุ่งผลิตผู้เรียนให้ตอบสนองตลาดแรงงานเป็นหลัก

นอกจากนั้น การสะท้อนของผู้เรียนในการค้นหาแนวทางที่แตกต่างจากการกำหนดของความรู้หรือการสร้างสรรค์หนทางของตนเอง แต่สามารถผลิตชิ้นงานได้ตรงตามกำหนด

ของการประเมิน แสดงให้เห็นว่าแท้ที่จริงแล้ว ผู้เรียนก็ได้สยบยอมและนิ่งเฉยกับการจัดการ ของกระบวนการเรียนรู้ แต่ผู้เรียนพยายามที่จะ ค้นหาและพัฒนาแนวทางของตนเองในการไปสู่ จุดหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นในการจัดการศึกษา ของอาชีวศึกษาควรส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา รายบุคคลแก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญ ภายใต้อาสาสมัครที่เกื้อหนุนจากความสนใจ ของผู้เรียน ซึ่งจะสะท้อนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียน เป็นศูนย์กลางมากขึ้น

ประการหนึ่งที่สำคัญ การศึกษาดังกล่าว ก่อให้เกิดลักษณะของตัวตนที่เหมือนกันของ ผู้เรียน ในมิติหนึ่งการผลิตสร้างบุคคลให้มี ลักษณะตัวตนที่เหมือน ๆ กันซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็น การลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้เรียนให้ เป็นเพียงวัตถุที่ถูกผลิตสร้างจากระบบของการ ศึกษา ซึ่งในฐานะของความเป็นมนุษย์ผู้เรียน ควรได้รับการส่งเสริมคุณค่าของตนเองโดยการ พัฒนาตามความสนใจและความสามารถที่มี ติดตัวในผู้เรียนด้วยเพื่อให้เกิดทางเลือกในการ พัฒนาตนเองและการเติบโตภายในของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ศรีรักษา.(2534). Reflection and Reflective Practice ในการเรียนการสอน นักศึกษาแพทย์, ขอนแก่นเวชสาร, 2534 (3), 3-5

ธีรยุทธ บุญมี.(2551). Michel Foucault. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพิมพ์วิภาษา.

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2528). อานงานฟูโก้. วารสารธรรมศาสตร์, 2528 (14),3-7.

นเรศมันต์ เพชรนาจักร. (2548) การศึกษา ภายใต้อาสาสมัคร. มนุษย์สังคมวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2548 (2), 104-107

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการ.(2555). รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการกำลังคน เพื่อ วางแผนพัฒนาการผลิตและพัฒนา กำลังคนของประเทศ. กรุงเทพฯ: บริษัท พรินทิงกราฟิกจำกัด .

สมบูรณ์ พรรณนาภพ.(2525). ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น เอกสารประกอบการสอน วิชา ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น คู่มือและ หลักสูตรชั้นบัณฑิตศึกษา พุทธศักราช 2523. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

ศูนย์กำลังคนอาชีวศึกษา. (2557). ความ ต้องการกำลังคนในอาชีวศึกษา. ค้นเมื่อ 18 เมษายน 2557, สืบค้นจาก <http://www.v-cop.net/misCollege.php>

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). คิดอย่างมิเชล ฟูโก้ คิดอย่างวิพากษ์ จากวาทกรรมของ อัตบุคคลถึงจุดเปลี่ยนของอัตตา. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

Smart, B.(2002) MICHEL FOUCAUL. USA and Canada: Routiedge.

Dewey, J.(1916). Democracy and education: an introduction to the philosophy of education. New York: Macmillan.

- Foucault, M.(1977). Discipline and punish: the birth of the prison. translated from the French by Alan Sheridan, London: Penguin Book.
- Foucault, M.(1980). Power/Knowledge, New York: Pantheon.
- Kolb, D.A.(1984). Experiential learning: experience as the source of learning and development. USA: Routledge.
- Lewis, L.H., & Williams, C.J. (1994). Experiential learning: past and present, *New Directions for Adult and Continuing Education*, 62, 5-16.
- Tamboukou, M.(2011). Interfaces in narrative research: letters as technologies of the self and as traces of social forces. London: UK.
- Tamboukou, M.(2013). Doing narrative research. California USA: Research Sage Publication.
- Usher, R.(1993). Experiential learning or learning from experience: does it make a difference?, in D.Boud, R.Cohen & D.Walker (eds). *Using Experience for Learning*, (pp.169-180). Buckingham, UK: Society for Research into Higher Education and Open University Press.